

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Förskolans utegård

En fallstudie kring hur förskolepersonal använder förskolans utegård
som en pedagogisk resurs

Camilla Andersson och Viktor Elfving

2017

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Didaktik
Förskolläraprogrammet

Handledare: Jan Grannäs
Examinator: Kerstin Bäckman

Andersson, C. & Elfving, V. (2017). *Förskolans utegård: En fallstudie kring hur förskolepersonal använder förskolans utegård som en pedagogisk resurs.*

Examensarbete i didaktik. Förskolläraryrket. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Syftet med denna undersökning har varit att undersöka hur förskolepersonal kan använda förskolans utegård som ett verktyg i deras arbete med barn. För att närma oss detta har vi genomfört en fallstudie på en förskola med observationer och gruppintervjuer som metod för insamling av information. Resultatet visar att förskolepersonal använder sig av förskolans utegård utifrån olika syften beroende på om det är verksamhet på förmiddag eller eftermiddag. Under förmiddagen används utegården i huvudsak för att underlätta verksamhet inomhus och för att ge barn möjlighet att utveckla fantasi och lek samt för att tillgodose barns rörelsebehov. På eftermiddagen används utegården mer som en resurs för att genomföra planerade aktiviteter. Resultatet visar även att utegården uppskattas som ett extra rum av förskolepersonal. Utemiljön är ett rum som är viktig för att verksamheten ska fungera bra.

Nyckelord: didaktik, förskola, pedagogisk resurs, utbildningsmiljö, utomhusmiljö, utomhuspedagogik.

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställning	2
1.2 Disposition.....	2
2. Litteraturgenomgång	4
2.1 Utomhuspedagogik.....	4
2.2 Utevistelse för att främja barns utveckling och lärande	5
2.3 Utevistelse för barns hälsa.....	6
2.4 Utevistelse för att främja hållbar utveckling	7
2.5 Utemiljöns utformning och användning	8
2.6 Sammanfattning av litteraturgenomgång.....	9
3. Metod.....	10
3.1 Fallstudie	10
3.2 Urval	11
3.3 Genomförande av observationer.....	12
3.4 Genomförande av gruppintervjuer.....	13
3.5 Analys och bearbetning av insamlat material.....	14
3.5.1 Observationer	14
3.5.2 Gruppintervjuer	14
4. Resultat.....	15
4.1 Observationer.....	15
4.1.1 Barn tar anspråk över många platser på utegården.....	15
4.1.2 Skillnad på aktiviteter förmiddag respektive eftermiddag	16
4.2 Gruppintervjuer	16
4.2.1 Förskolans utegård används som ett separat rum	16
4.2.2 Didaktiskt förhållningssätt vid utformning och planering av förskolans utegård	17
4.2.3 Uterummet är en plats där barns rörelsebehov kan tillfredsställas	17
4.2.4 Användning av förskolans utegård skiljer sig mellan förmiddag och eftermiddag.....	18
4.2.5 Planerade utomhusaktiviteter styrs delvis av årstid och av läroplan	20
4.2.6 Stora barngrupper utgör en sämre förutsättning för en bra pedagogisk verksamhet.....	20
4.2.7 Utomhusmiljön främjar barns lek.....	21
5. Diskussion	22
5.1 Metoddiskussion	22
5.2 Resultatdiskussion	23
5.3 Slutsats.....	26
5.4 Förslag till fortsatt forskning	27
Referenslista	28
Bilagor	31

Bilaga 1: Tillståndsblankett	31
Bilaga 2: Skiss över förskolans gård	32
Bilaga 3: Observationsschema.....	33
Bilaga 4: Intervjuguide	34

1. Inledning

Det är krispigt ute, minusgraderna i kombination med den varma solen som tittat fram har skapat en gnistrande skare. Några barn står redo i tamburen för en förmiddag med pulka och stjärtlapp. Det är barnens förmiddag, barnens tid.

Vi har under vår tid som förskollärostudenterna både via vikariat på olika förskolor och under den verksamhetsförlagda utbildningen erhållit erfarenheter av hur arbetet i utomhusmiljön kan te sig i olika verksamheter. Vår delade mening utifrån dessa erfarenheter är att planerade aktiviteter i utomhusmiljö oftast sker utanför förskolans gård och att gården istället används för barns fria lek. Med planerade aktiviteter menar vi aktiviteter som planerats utifrån ett didaktiskt förhållningssätt hos förskolepersonal. Didaktik betyder läran om undervisning eller undervisningsvetenskap (Lindström & Pennlert, 2016). Didaktik är inte någon ny företeelse i förskolan, men begreppet didaktik har traditionellt sett inte hört till förskolans språkbruk (Jancke & Wiklund Dahl, 2010). Ett didaktiskt förhållningssätt handlar om att ha kunskap och medvetenhet om faktorer som påverkar verksamhetens innehåll i förskolan. Enligt Lindström och Pennlert (2016) finns det alltid olika villkor som påverkar undervisning och lärande som till exempel tid, personal och gruppstorlek. Även arbetsmiljö anses påverka undervisningen. Lindström och Pennlert menar att både inre och yttre utformning av miljö skiljer sig mellan olika verksamheter och att miljöns utformning är viktig för att stimulera barnens lust att lära (ibid.). Skolverket (2016a) menar att man med ett didaktiskt förhållningssätt har tre grundfrågor i åtanke. *Vad ska läras ut, hur ska det gå till och varför* är det relevant? Men det finns även en fjärde fråga som fokuserar på *var* undervisning ska ske. *Var* som en didaktisk fråga menar Dahlgren och Szczepanski (2004) endast aktualiseras i utomhuspedagogik. De tydliga mål som presenteras i förskolans läroplan har resulterat i att det är viktigt att reflektera över de didaktiska frågorna (Jancke & Wiklund Dahl, 2010). Vid vistelse på förskolors utegårdar har vi även upplevt att det vistas färre personal per barn än vid vistelse inomhus. Används förskolans utegård som en avlastningsplats vid exempelvis personalbrist istället för en arena för lek och utveckling?

Förskolans läroplan innehåller riktlinjer och strävansmål som är till stöd för förskollärare och annan personal när de planerar sin verksamhet (Skolverket, 2016b). I

läroplanen står följande angående utomhusvistelse: ”Verksamheten ska ge utrymme för barns egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. Utomhusvistelsen bör ge möjlighet till lek och andra aktiviteter både i planerad miljö och i naturmiljö” (s.7). Utevistelse benämns i läroplanen som någonting naturligt som barn ska ha tillgång till likaväl som inomhusmiljö, men huruvida utevistelsen bör utformas och användas är upp till varje enskild förskola. Att utevistelse är positivt för bland annat barns utveckling, lärande, hälsa och framtida miljöengagemang framgår även i forskning som berör utevistelse för barn, vilket redogörs i föreliggande litteraturgenomgång. Dock anser vi att det saknas forskning berörande hur förskolans utegård används som pedagogisk resurs. Med pedagogisk resurs menar vi som ett verktyg, ett hjälpmedel som kan användas av förskolepersonal för att förverkliga sitt arbete utefter förskolans läroplan och andra styrdokument. Att använda en plats som en pedagogisk resurs i sin verksamhet ger föremålet ett implicit eller explicit syfte och blir därmed viktig för förskolepersonal när de planerar aktiviteter utifrån ett didaktiskt förhållningssätt där frågan *var* finns med.

Utifrån våra egna erfarenheter av utevistelse på förskolors utegårdar, läroplanens tolkningsbara utformning och vad vi anser saknas i forskning som berör utevistelse på förskolans utegård är det intressant att undersöka hur förskolepersonal använder förskolans utegård.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna undersökning är att studera hur förskolepersonal kan använda förskolans utegård som en pedagogisk resurs utifrån ett didaktiskt förhållningssätt. Undersökningen utgår från frågeställningen: Hur använder förskolepersonal förskolans utegård som pedagogisk resurs?

1.2 Disposition

Föreliggande examensarbetet har fem avsnitt. Det första avsnittet presenterar en inledning som redogör vad undersökningen i examensarbetet intresserar sig för. Avsnittet presenterar även vilket syfte undersökningen har och en disposition över arbetets helhet. Det andra avsnittet behandlar en litteraturgenomgång över litteratur och forskningsstudier från forskningsområdet utbildningsmiljöer som detta examensarbete

kan placeras inom. Tredje avsnittet redogör för metod, urval och hur intervjuer och observationer genomförts och analyserats. Det fjärde avsnittet presenterar resultat. Resultat diskuteras i det femte avsnittet där även en slutsats, en metoddiskussion och förslag till fortsatt forskning framförs.

2. Litteraturgenomgång

I det här avsnittet redogörs resultat gjorda inom forskningsområdet utbildningsmiljöer, mer specifikt utomhusmiljöer. Den litteratur och forskning som används i denna litteraturgenomgång har bland annat sökts fram via databasen ERIC (EBSCOhost) och sökmotorn Google Scholar. Nyckelord som använts vid sökning är *outdoor, preschool, health, children, nature, education* och *environment*. Vid läsning och genomgång av forskning och litteratur förde ibland olika författares referenser oss vidare till annan litteratur som också använts och varit av relevans för denna litteraturgenomgång. Olika områden kring varför och hur förskolepersonal bör använda utomhusmiljö och förskolans utegård som en pedagogisk resurs framgick vid läsning. Dessa områden presenteras i föreliggande avsnitt i egna underrubriker för att underlätta senare analys och diskussion. Det här avsnittet beskriver begreppet utomhuspedagogik, hur utevistelse kan främja barns utveckling, lärande och hälsa samt hur utevistelse kan främja lärande kring hållbar utveckling. Slutligen diskuterar avsnittet vikten av utomhusmiljöns utformning och användning.

2.1 Utomhuspedagogik

Det är svårt att hitta en universell förklaring för begreppet utomhuspedagogik eftersom utomhuspedagogik är ett tvärvetenskapligt och ämnesöverskridande område (Sandell & Öhman, 2013; Szczepanski, 2007). Nationellt centrum för utomhuspedagogik, NCU, som består och leds av forskare inom fältet utomhuspedagogik vid Linköpings universitet har dock försökt formulerat en egen beskrivning av begreppet:

Utomhuspedagogik är ett förhållningssätt som syftar till lärande i växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på konkreta erfarenheter i autentiska situationer.

Utomhuspedagogik är ett tvärvetenskapligt forsknings- och utbildningsområde som bl.a. innebär:

- att lärandets rum flyttas ut till samhällsliv, natur- och kulturlandskap
- att växelspelen mellan sinnlig upplevelse och boklig bildning betonas
- att platsens betydelse för lärandet lyfts fram (NCU, 2016).

I denna beskrivning av begreppet går det att tolka att utomhuspedagogik är en undervisningsmetod där direkta erfarenheter av plats, kultur och miljö framgår som centralt och betydelsefullt i relation till eftertanke och reflektion. Utomhuspedagogik

som pedagogisk resurs används för att skapa en bred och varierad inlärningsmiljö där praktik (sinnlig upplevelse) och teori (boklig upplevelse) förenas och står i direkt kontakt med varandra (Szczepanski, 2007). Utomhuspedagogik kan med andra ord sägas stå i synonym med upplevelse- och helhetsbaserad inläring (Brügge & Szczepanski, 2011). Det som annars kan upplevas abstrakt och svårt att begripa sig på får genom utomhuspedagogik möjlighet att upplevas konkret genom kroppslig kontakt och med flera olika sinnen, vilket kan främja lärande (Brügge & Szczepanski, 2011; Szczepanski, 2007).

Förutom att utomhuspedagogik erbjuder gripbar inläring mot det som kan verka abstrakt finns fler anledningar till att bedriva metoden i förskoleverksamhet. Sandell och Öhman (2013) diskuterar till exempel att utomhuspedagogik är bra för barns fysik, hälsa och gruppkänsla. Vidare diskuteras även att utomhuspedagogik kan ha en inneboende effekt på barn genom att skapa en inre tillfredställande känsla. Denna inre känsla menar författarna kan vara grogrunden till att barn skapar en känsla av engagemang för natur (ibid.). Dock menar Mårtensson, Lisberg Jensen, Söderström och Öhman (2011) att man bör vara försiktig med att skilja på aktiviteter inomhus med utomhus eftersom det finns en risk att helhetsperspektivet på barns utveckling går förlorad.

2.2 Utevistelse för att främja barns utveckling och lärande

Dahlgren och Szczepanski (2004) är båda övertygade om att alla ämnesområden som bedrivs inomhus kan flyttas ut till utomhusmiljö. De argumenterar för att rörelse och aktiviteter i olika autentiska situationer och miljöer främjar barns inläring. När man använder utevistelse för att främja barns inläring kan relevanta kunskaper kring vad som sker här och nu bindas samman med vad som en gång har varit och vad som komma skall. Dessa perspektiv på verkligheten är viktiga i barns olika läroprocesser (ibid.). Szczepanski (2007) diskuterar att direkt kontakt med naturen kan stimulera och leda till kunskaper som är svåra att förklara. Till exempel hur en mandarin doftar, känslan av en snöflinga på handen och andra inneboende kunskaper som inte kan beskrivas genom papper och penna. Detta sker genom att barn får använda flera olika sinnen i möte med det som sker här och nu som samtidigt är nytt och utforskat. Att använda fler olika sinnen stimulerar även minneskapaciteten vilket underlättar vid

inlärning (ibid.). När det kommer till barns motoriska färdigheter finns det undersökningar som visar att barn som får tillbringa mer tid i naturliga utemiljöer som inte är konstruerade, som till exempel en skog istället för en lekplats med industriella redskap, utvecklar sin motorik snabbare och bättre (Fjørtoft, 2001).

Lek förekommer ofta i olika forskningssammanhang som ett viktigt redskap för barns utveckling och lärande. När det kommer till lek utomhus anses utevistelse ha positiva effekter på lekens kvaliteter (Lysklett & Berger, 2017; Mårtensson, 2004). Utevistelse på förskolans gård kan ge barn större handlingsutrymme i deras lekar och hjälpa leken att färdas i oväntade riktningar (Mårtensson, 2004). Barn visar även bättre samspel i lek utomhus, vilket kan bero på att det finns större rörelseutrymme och för att den fysiska utemiljön erbjuder många olika valmöjligheter för lek att utvecklas (Lysklett & Berger, 2017).

2.3 Utevistelse för barns hälsa

Förskolans utegård är en viktig plats för att främja barns fysiska aktivitet och hälsa (Cooper, 2015; Faskunger, 2009). I en rapport från Boverket (2014) framgår det att utevistelse på förskolans gård gynnar barns fysiska aktivitet och att det finns ett starkt samband mellan fysisk aktivitetsnivå och ett stort antal hälsoaspekter. Allt från ökad hälsa med mindre sjukdomar till sin egen uppfattning om sin hälsa kan kopplas till fysisk aktivitetsnivå (ibid.). Dhar och Robinson (2005) och Van Sluijjs, McMinn, Griffin, Giles-Corti och Salmon (2007) betonar även de vikten av fysisk aktivitet och menar att det är ett centralt inslag för att motverka övervikt hos barn, vilket i sin tur kan leda till att barn senare i livet löper mindre risk att drabbas av olika sjukdomar.

När det kommer till sjukdomar har det även visat sig att barn som går på Ur och Skur förskolor har lägre sjukfrånvaro än barn som vistas mestadels i inomhusmiljöer (Grahns, Mårtensson, Lindblad, Nilsson & Ekman 1997). En anledning till det sägs vara att förskolans utegård oftast erbjuder större utrymmen att vistas i än inomhusmiljön, vilket kan leda till mindre trängsel i en barngrupp som i sin tur kan bidra till lägre infektionsrisk hos barn (ibid.).

Stress är ofta förknippat med ohälsa (Grahn & Stigsdotter, 2003; Wells & Evans, 2003). Wells och Evans (2003) menar att barn har en förkärlek till utomhusmiljöer och de har i sin forskning om den naturliga utemiljöns påverkan på barn sett att naturmiljöer har en reducerande effekt av stressiga livshändelser hos barn. Grahn och Stigsdotter (2003) delar denna uppfattning och menar även att tillgången till och inte bara nyttjandet av grönområden har en positiv påverkan på stress. Dock menar författarna att det krävs en naturrik miljö för att dessa hälsoaspekter ska kunna främjas. En naturrik miljö kan ibland vara motsatsen till förskolors utegårdar.

2.4 Utevistelse för att främja hållbar utveckling

Miljömedvetenhet kan betyda många olika saker, allt ifrån etiska rättigheter till klimathot och konsumtion (Sandell & Öhman, 2013). Den breda tolkningen av miljömedvetenhet sätts ofta i begrepp som hållbarhet eller hållbar utveckling, vilka står för en ekologisk, social och ekonomisk utveckling (ibid.). Mårtensson et al. (2011) menar att i relation till barnomsorg ställer en ekologisk utveckling krav på barns omgivning, att omgivningen inte är farlig eller giftig och att den är varierande för att den ska kunna vara en tillgång till barns olika behov. En social utveckling syftar på att barn bör få ta del av sin egen kultur för att finna engagemang till att vilja påverka och utveckla rådande kultur. Den ekonomiska utvecklingen kan påverkas av barns välmående. Friska och krya barn kostar till exempel mindre pengar genom mindre sjukvård och mediciner. Välmående har förknippats med fysisk aktivitet och att tillgodose barn med varierande utemiljöer kan vara förebyggande för hälsan samtidigt som det kostar mindre pengar än till exempel bygga idrottsanläggningar (ibid.).

Ernst (2014) diskuterar att många av barns attityder och värderingar utvecklas tidigt i livet och menar att positiva och regelbundna interaktioner med natur är viktiga för att barn ska utveckla respekt för vår gemensamma miljö. Däremot menar Sandell och Öhman (2013) att det finns en fara i att tro att utevistelse i sig naturligt leder till miljömedvetenhet och engagemang för naturen. Alla har vi olika kulturella och tidigare erfarenheter med oss av naturen som påverkar vår inställning till natur och miljö. För att barn ska få med sig positiva bilder av utevistelse och den omgivande naturen bör varje lärare ha det i åtanke när de didaktiskt planerar för olika aktiviteter utomhus. Att ha en

plan med utevistelsen, men ändå vara lyhörd och följa barns initiativ kan vara ett sätt att hjälpa barn mot en inre positiv känsla för natur och utevistelse (ibid.).

2.5 Utemiljöns utformning och användning

Daglig utevistelse betraktas ofta som en självklar del av förskolans verksamhet, men syftet med utevistelsen är i hög grad outtalad (Mårtensson, 2004). Utifrån läroplanen för förskolan tolkar Mårtensson att det som sker under utevistelsen i hög grad förväntas utgå ifrån barns egna initiativ och att det krävs både anlagda lekmiljöer och naturmiljöer för att tillgodose detta (ibid.). Detta synsätt utgår från barns behov av förskolans utegård. Ett annat sätt att använda förskolans utemiljö kan vara som avlastning för förskollärare, vilket enligt Davies (1997) sker genom att barn leker mer självständigt vid utevistelse. Davies menar även att förskollärare anser att utomhusmiljö är bra för barn som har mycket energi.

Grahn et al. (1997) menar att det inte bara är förskolepersonal och den pedagogik som bedrivs på förskolan som skapar förutsättningar för vilken aktivitet som bedrivs på förskolans utegård. Utemiljöns fysiska utformning och dess möjligheter är avgörande för hur innehållet i verksamheten kan te sig. Till exempel framgår det i forskning som berör förskolors utemiljö att utegården kan utmana och stimulera barns lekar (Lysklett & Berger, 2017; Mårtensson, 2004). Men även om utomhusmiljön påverkar det som sker på förskolans utegård och till exempel fungerar som en inspirationskälla för lek, menar Grahn et al. (1997) att den också kan vara ett hinder för lekens utveckling. Grahn et al. menar även att den planerade utomhusmiljön bygger på vuxnas föreställningar av barns behov, till skillnad från naturliga miljöer där barn har möjlighet att själva tolka och använda miljön utifrån sina egna behov. Altin, Lindholm, Weidmark, Lättman-Masch och Boldemann (2015) har i sin studie om förskolors uppgradering till en hälsofrämjande utomhusmiljö urskilt fyra kriterier som är viktiga för att utegården ska utmana och stimulera barn till att bli mer hälsosamma. Dels krävs en riklig yta på utegården och vegetation som kan användas till lek, men även mångsidig mark samt träd och buskar som skyddar mot UV-strålning (ibid.).

2.6 Sammanfattning av litteraturgenomgång

Sammantaget ger den redovisade litteraturgenomgången en bild av förskolans utemiljö som någonting positivt för barns utveckling och som någonting förskolepersonalen bör ta tillvara på i sitt arbete när de planerar verksamhet utifrån ett didaktiskt förhållningssätt. Tidigare forskning framhåller att barns inläring främjas av utevistelse och att de får möjlighet att använda sig av flera olika sinnen i utomhusmiljön. Det framkom även att förskolans utegård kan användas som avlastning av personalen, vilket kan bero på att barn leker mer självständigt utomhus. Flertalet av artiklarna påvisar vikten av den fysiska miljöns utformning och att förskolans utegård bör präglas av en naturrik miljö där barn får möjlighet att själva tolka och använda miljön utifrån sina egna behov. En kontinuerlig interaktion med natur lyfts även som viktigt för att barn ska utveckla respekt för den gemensamma miljön. Förskolans utegård ses också som en viktig plats för att främja barns hälsa genom att utegården erbjuder större utrymmen som uppmanar barn till fysisk aktivitet och bidrar till lägre infektionsrisk.

3. Metod

För att närma oss hur förskolans utegård kan användas som en pedagogisk resurs av förskolepersonal i deras vardagliga arbete har vi valt att genomföra en fallstudie på en förskola i mellersta Sverige med observationer och gruppintervjuer som metod. Vi valde att genomföra gruppintervjuer istället för enskilda intervjuer dels för att vi ville fånga en diskussion mellan förskolepersonal om hur de använder förskolans utegård och dels för att det var tidsbesparande för oss författare till detta examensarbete. Utav etiska skäl har vi valt att avidentifiera förskola, personal och barn som deltar i den här undersökningen (Vetenskapsrådet, 2017). Allt empiriskt material som samlats in under denna undersökning, ljudinspelningar och observationsdokument lämnas vid examination in till Högskolan i Gävle. Där sparas materialet en tid innan det gallras ut och förstörs. I samtid med examination raderas alla eventuella ljudinspelningar som finns kvar hos oss författare till detta examensarbete. Det här avsnittet redogör för fallstudie som metod, urval, genomförande av observationer och gruppintervjuer samt hur det insamlade materialet analyserats och bearbetats.

3.1 Fallstudie

En undersökning börjar vanligtvis med ett intresse för ett kunskapsområde som ska undersökas närmre (Karlsson, 2014). Karlsson menar att utifrån kunskapsområde väljs sedan ett studieobjekt som berättar mer specifikt vad det är som ska undersökas. Yin (2007) påpekar att det är i den fasen som funderingar på vilken forskningsmetod som är att föredra till den undersökning som ska utföras bör påbörjas. Yin menar vidare att utgår ett studieobjekt eller en forskningsfråga från ett "hur" eller ett "varför" bör forskningsstrategier som experiment, historisk studie eller fallstudie användas. Skillnaden mellan dessa tre forskningsstrategier är att ett experiment utgår från både kontroll och fokus på den kontext som undersökningen utförs i, medan en historisk studie varken har kontroll eller fokus på det som sker här och nu. Fallstudien har inte heller kontroll över det som sker här och nu, men däremot ett fokus på den aktuella kontexten (ibid.).

I den föreliggande undersökningen är förskolans utegård det kunskapsområde som undersöks närmre. Det studieobjekt och den undersökningsfråga som undersökningen utgår ifrån är hur förskolans utegård används som en pedagogisk resurs i

förskolepersonals vardagliga arbete. Undersökningen har med andra ord ingen kontroll över den kontext som undersöks, men fokuserar på aktuella händelser. När dessa två faktorer sammanstrålar rekommenderar Yin (2007) som tidigare nämnts att undersökningen utgår från en fallstudie. En fallstudie kan se ut på många olika sätt, men det som gör den specifik är att den inte har som huvudsak att beskriva frekvenser, utan utveckla och generalisera teorier kring ett visst område (ibid.). Detta är den huvudsakliga anledningen till varför vi valt fallstudie som undersökningsstrategi i den föreliggande undersökningen.

3.2 Urval

Vår första kontakt med den medverkande förskolan skedde via e-post till biträdande förskolechef i vilket vi presenterade oss och vårt kommande examensarbete. Vi beskrev vad vi intresserat oss för att undersöka och hur vi ville genomföra vår undersökning. Den biträdande förskolechefen välkomnade vårt intresse och vi blev uppmanade att ta kontakt med personal på förskolan. Vi tog kontakt via telefon och frågade om vi fick tillåtelse att observera utomhusaktiviteter på förskolans utegård och intervjua arbetslag för att ta del av deras kunskap och erfarenhet angående användandet av förskolans utegård som pedagogisk resurs. Tillsammans med förskolepersonal kom vi överens om ett datum som vi kunde besöka förskolan för att ytterligare informera om vår undersökning, bestämma datum för genomförande av observationer och gruppintervju samt dela ut tillståndsblanketter (se bilaga 1) till alla vårdnadshavare. En viktig etisk aspekt innan en undersökning påbörjas är att informera om sin undersökning och ha samtycke från alla deltagare (Vetenskapsrådet, 2017). Innan observationerna och gruppintervjun genomfördes delades tillståndsblanketter ut till vårdnadshavare på en avdelning med 19 stycken barn födda -13. Tillståndsblanketterna innehöll information om oss, undersökningens syfte, hur vi tänkt genomföra undersökningen samt hur det insamlade materialet kommer att användas och att det examinerade arbetet kommer sparas i högskolans databas DiVA, digitala vetenskapliga arkivet. Utav de 19 stycken tillståndsblanketter som delades ut fick vi bortfall på 11 stycken, vilket betyder att vi haft tillstånd att observera 8 barn i deras aktiviteter på förskolans utegård. Det innebär att enbart de 8 barn vars vårdnadshavare har medgivit tillstånd medverkar i observationer i detta examensarbete.

Tillsammans med förskolans personal kom vi överens om att en grupp bestående av fyra pedagoger som tillsammans arbetar med NTA, naturvetenskap för alla, skulle delta i en gruppintervju. En anledning varför vi valde att intervjua denna grupp var för att få olika perspektiv på hur förskolepersonal kan arbeta med förskolans utegård som resurs med olika åldrar. Gruppen innehåller nämligen två pedagoger som arbetar med yngre barn födda -15 och -16, och två pedagoger som arbetar med äldre barn födda -12 och -13. En annan anledning till att vi valde denna grupp var för att det passade förskolan bra. Gruppen hade redan inplanerad planeringstid i deras schema där vi kunde boka in en intervjutid. När intervjun med NTA-gruppen var genomförd och vi började analysera intervjumaterialet upplevde vi att vi var i behov av en till gruppintervju för att stärka våra analyser. Därför kom vi överens med förskolans personal om att även intervjua ett arbetslag bestående av tre pedagoger som tillsammans arbetar med barn födda -14 och -15 för att komplettera vårt intervjumaterial.

3.3 Genomförande av observationer

Observationerna som genomförts i denna undersökning har varit vad Bryman (2011) kallar av icke-deltagande slag, men strukturerade. Vi har inte interagerat med personal och barn mer än att vi har varit närvarande med våra iakttagelser samtidigt som vi har haft tydliga observationsobjekt i våra observationer. Vid varje observationstillfälle har penna och papper tillsammans med observationsschema (se bilaga 2 och 3) använts som observationsmetod. Sex observationer har genomförts under fem dagar varav fyra observationer avser utomhusaktiviteter som sker under förmiddagen och två avser utomhusaktiviteter som sker på eftermiddagen. Varje observationstillfälle varade mellan 60-90 minuter.

För att hålla observationerna relevanta till undersökningens syfte har vi utgått från två olika observationsobjekt. Det ena observationsobjektet utgick från att kartlägga var barn och förskolepersonal befann sig på förskolans utegård. En karta över förskolans utegård skissades ner (se bilaga 2) och skrevs ut i flertal exemplar som handmaterial vid observationerna. Vi placerade oss på en central plats som gav oss överblick över hela utegården och var tionde minut kryssade vi av var barn och förskolepersonal befann sig. Det gjorde att vi kunde kartlägga vilka platser på förskolans utegård som var mest attraktiva för barn att vistas på och att vi kunde få en överblick hur förskolepersonal

rörde sig i förhållande till barn. Det andra observationsobjektet utgick från att undersöka vilka aktiviteter som föregick på förskolans utegård, dels vilka aktiviteter som barn påbörjade och deltog i på egen hand och dels vilka aktiviteter som förekom utifrån vuxnas initiativ. Som hjälp till dessa observationer skapade vi ett observationsschema (se bilaga 3) som fylldes i löpande under varje observationstillfälle.

3.4 Genomförande av gruppintervjuer

Vi har använt oss utav vad Bryman (2011) benämner som semistrukturerade gruppintervjuer i denna undersökning. Bryman menar att en semistrukturerad intervju är delvis planerad utifrån ett specifikt område som den vi vill undersöka. Ofta utgår den semistrukturerade intervjun från en intervjuguide med färdiga frågor, men som inte behöver följas strikt utan har utrymme för frågor som kan uppkomma under själva intervjun (ibid.). Detta arbetssätt passade oss bra eftersom att vi planerade för en gruppintervju där målet var att få igång en diskussion mellan deltagarna för att närma oss olika resonemang kring hur förskolepersonal kan använda förskolans utegård som en pedagogisk resurs. Därför förberedde vi innan den första gruppintervjun en intervjuguide (se bilaga 4) med frågor som var specifika för vad vi var intresserade av att undersöka, men under gruppintervjuerna var vi flexibla med att låta deltagarna få utrymme att låta diskussionen kring förskolans utegård som en pedagogisk resurs fortsätta utifrån deras perspektiv. När vi planerade och formulerade intervjufrågorna till vår intervjuguide utgick vi från undersökningens syfte, vad som framgick i vår litteraturgenomgång och även från funderingar som uppkom under våra observationer.

Varje gruppintervju inledde vi med att berätta för deltagarna att intervjun är frivillig att delta i och att de närsomhelst kan välja att dra sig ur och avbryta deltagandet (Vetenskapsrådet, 2017). Vid gruppintervjuerna använde vi oss dels av ljudinspelning som observationsmetod, men även av papper och penna för att försöka fånga eventuella minspel eller andra icke verbala gester som är svåra att fånga med endast ljudinspelning. Vi delade upp ansvaret på det viset att en av oss hade huvudansvaret för att ställa frågor, medan den andra kunde anteckna eventuella händelser som ansågs relevanta. Till exempel minspel eller andra icke verbala gester. Båda gruppintervjuerna pågick i ca 30 minuter.

3.5 Analys och bearbetning av insamlat material

Den litteratur och forskning som vi tidigare presenterat i avsnitt 2 har använts som stöd för de tolkningar vi gjort vid analys av insamlat material. Observationer och intervjuer har bearbetats och analyserats på olika sätt vilket vi redogör för i föreliggande underrubriker.

3.5.1 Observationer

Efter varje avslutad observation satt vi oss ner och sammanställde våra reflektioner från observationstillfället som är lätt att glömma bort om de lämnas åt ett senare tillfälle. Observationerna har analyserats genom att studera var barn och vuxna befinner sig i relation till varandra och till förskolans utegård, samt genom att analysera vilka aktiviteter som barn tar initiativ till och vilka aktiviteter som påbörjas utifrån vuxnas initiativ.

3.5.2 Gruppintervjuer

Efter att ha lyssnat på det inspelade materialet från gruppintervjuerna skrev vi ut delar av intervjuerna på dator. Vi läste igenom texterna separat och tog ut nyckelord som vi ansåg beskrev den underliggande meningen i det informanten berättat. Att arbeta på det viset menar Bryman (2011) stärker reliabiliteten när det är två eller fler personer som gör subjektiva bedömningar kring samma material. Sedan gick vi tillsammans igenom och jämförde våra nyckelord för att se vilka nyckelord som passade ihop och om vi tolkat texten olika. Utifrån detta kunde vi med hjälp av tidigare litteratur urskilja olika teman som vi ansåg relevanta för vårt syfte. De teman som blev tydliga under bearbetningen av materialet fick bilda rubriker som vi sedan använt oss av i föreliggande resultat. Av etiska skäl är eventuella namn som presenteras i resultat och diskussion fiktiva (Vetenskapsrådet, 2017). Det insamlade materialet har analyserats utifrån den litteratur som presenterats i tidigare litteraturgenomgång.

4. Resultat

Det framgick vid analys och reflektion om hur förskolepersonal använder förskolans utegård som en pedagogisk resurs olika anledningar och användningsområden. I detta avsnitt presenterar vi resultat från observationer respektive gruppintervjuer var för sig, med olika underrubriker för att redogöra dessa anledningar och användningsområden.

4.1 Observationer

Vid analys av de observationer som genomförts framkom det att barn tar många platser i anspråk på utegården och att det är skillnad på vilka aktiviteter som sker på förmiddagen respektive eftermiddagen. Dessa två områden presenteras vidare i kommande underrubriker.

4.1.1 Barn tar anspråk över många platser på utegården

Det framgick i vår kartläggning av var förskolepersonal befinner sig gentemot barn på förskolans utegård att barn tar många platser i anspråk när de själva får bestämma aktivitet (se figur 1).

Figur 1. Avprickning var barn befunnit sig på utegården under fri lek på förmiddagar.

Figur 1 visar en sammanställning av alla de platser som vi observerat barn använda sig av under deras fria lek. Sammanställningen visar att barn använder platser runt förråd, utanför förskolan och på asfalt i högre grad än buskage och naturområden.

4.1.2 Skillnad på aktiviteter förmiddag respektive eftermiddag

När vi antecknade vilka aktiviteter som barn respektive vuxna tar initiativ till såg vi en tydlig skillnad på initiativtagande beroende på om det var förmiddag eller eftermiddag. Barn skapar och tar initiativ till betydligt fler lekar och aktiviteter på förmiddagar än på eftermiddagar. En skillnad mellan förmiddagar och eftermiddagar är att eftermiddagar innehåller aktiviteter som på förhand planerats av vuxna. På förmiddagar följer istället förskolepersonal efter barn och befinner sig där barn väljer att vara. Personalen är mer passiv på förmiddagar än på eftermiddagar. På eftermiddagar är det förskolepersonalen som väljer vilken plats på utegården som barn erbjuds att delta i planerade aktiviteter.

4.2 Gruppintervjuer

Vid analys och reflektion av gruppintervjuer framkom sju olika anledningar och användningsområden för förskolans utegård. Dessa presenteras i kommande underrubriker.

4.2.1 Förskolans utegård används som ett separat rum

Förskolepersonal anser att förskolans utegård bör betraktas som vilket annat rum som helst på förskolan och att den är lika viktig som till exempel ateljén eller något annat rum. Denna syn betonas under båda intervjuerna och Susanne säger följande angående förskolans utegård:

... vi har ju tanken att gården ute ska vara liksom som ett uterum, det är inte bara en plats heller som vi "nu springer ni mycket, nu får ni gå ut". Utan den är lika viktig som ateljén eller något annat rum. Att det utvecklar ju otroligt mycket att vara ute, att man verkligen tänker på uterummet som ett rum i vår verksamhet. – Susanne

Annika diskuterar utegården med dessa ord: "Det är ju ett rum, om vi har rum inne så är ju också ute ett rum.". Susanne och Annika diskuterar åsikter om utegården som ett rum i termer om vi och syftar på att det är en överensstämmelse genom hela huset att förskolans utegård är ett rum utöver de rum som finns inuti förskolan.

4.2.2 Didaktiskt förhållningssätt vid utformning och planering av förskolans utegård

Pedagogerna som deltar i vår gruppintervju diskuterar kring att utemiljöns pedagogiska utformning är lika viktig som innemiljöns utformning och menar att det är viktigt att ta till vara på alla utrymmen på förskolan. Tanja uttrycker följande angående utegårdens utformning:

Uterummet har stor betydelse för vad det innehåller och vad det kan locka och vad det kan, hur det utnyttjas på för sätt, om man utnyttjar varenda litet hörn till att kunna upptäcka nya saker så inspirerar vi det till barnen. – Tanja

Tanja relaterar till gården utifrån didaktiska frågor som vad rummet innehåller för att locka barnen till att upptäcka nya saker, men även hur rummet utnyttjas på för sätt för att tillfredsställa detta.

Utemiljöns utformning och vad den erbjuder barn anses även vara viktigt för hur barns lek och fantasi stimuleras. För att ta reda på hur barn uppfattar förskolans utemiljö, var barn tycker om att leka samt för att se var personal befinner sig på utegården har pedagoger genomfört intervjuer med barn samt kartläggning av personal. När pedagogerna intervjuade barn på förskolan framkom det att vissa barn ansåg att det var lite otäckt att leka i bland buskarna. De såg även utifrån kartläggningen av personal att det sällan befann sig personal kring buskarna. Pedagogerna valde då att klippa ner buskarna och röra sig mer kring buskarna för att göra det mer inbjudande för barnen. Tanja menar att utformningen av utemiljön är avgörande för vilken verksamhet som kan bedrivas där. Samtliga pedagoger är nöjda med den nuvarande utformningen av utegården, men genom att lyssna och arbeta med barnen omformar de utemiljön successivt. NTA-gruppen har till exempel skapat en läshörna ute tillsammans med barnen för att skapa nya utvecklande miljöer för barnen.

4.2.3 Uterummet är en plats där barns rörelsebehov kan tillfredsställas

Pedagogerna i gruppintervjun är eniga om att vissa barn har ett rörelsebehov som inte kan tillgodogöras inomhus. På förskolan finns det regler om att inte springa inne och pedagogerna menar att lokalerna inte är lämpade för rörelseaktiviteter. Förskolans

utegård med dess stora yta och kuperade terräng ses däremot som en plats där barnen kan röra sig mer och där det i större grad går att genomföra planerade rörelselekar.

Vi har ju inget riktigt rörelserum eller någon sån yta inne det finns det inte här. Det räcker inte våra rum till med och då är ju alltså, då är ju uterummet otroligt viktigt liksom. Det går att ha rörelse eller gymnastik ute och det går att leka dom här regelkarna ute som man kanske kan göra annars inne i en lekhall men det har inte vi någon. – Annika

Gymnastik och regellegor med fysiska element menar pedagogerna gynnas av utomhusmiljö eller lokaler som är tillämpade för detta. Tanja diskuterar kring hur barn kan få naturligt förhållningssätt till rörelse vilket kan främja barns egen inställning till rörelse och hälsosamma val.

... att rör man sig så mår man bättre. Sen så kanske vi inte fördjupar oss så mycket i att undervisa om det, men att om du får ett naturligt sätt att röra dig så kanske det följer med när du växer upp. Att det inte är så konstigt att jag går till bussen eller att jag springer ett springlopp när jag ska träna. Det kanske inte blir så konstigt istället för att jamen "vaddå jag åker bil till bussen". – Tanja

Pedagogerna anser att barn behöver röra på sig, vissa barn mer än andra, och att utegården är en plats som kan tillgodose detta rörelsebehov. Däremot menar Susanne att utegården inte bara är en plats där barnen får springa av sig, utan att den kan erbjuda mycket mer än så.

4.2.4 Användning av förskolans utegård skiljer sig mellan förmiddag och eftermiddag

Vid våra observationer såg vi att förskolepersonal tog fler initiativ till aktiviteter på eftermiddagar än på förmiddagar. Vid intervjuerna framgick det att förmiddagar i större utsträckning är till för barns fria lek och eftermiddagarna (tisdag till torsdag) erbjuds barnen planerade aktiviteter både inomhus och på utegården.

... uteverksamheten är mer planerad på eftermiddagen och upporganiserad än förmiddagen beroende på lite grupp som är ute. Jag menar eftermiddagen då finns det

ju en tanke hela tiden, dom som väljer att gå ut på eftermiddagen vet ju vad det är dom väljer för någonting då. – Anna

På förmiddagarna är barnen indelade i sina basgrupper och oftast får en del av barnen gå ut för fri lek medan en del av barnen stannar inne för att delta i planerade aktiviteter. På eftermiddagar erbjuds barnen en planerad utomhusaktivitet som de själva kan välja att delta i.

Tanja säger att de planerade inomhusaktiviteterna kan kräva mer pedagoger än utomhusvistelsen, vilket leder till att det på förmiddagarna kan bli fler barn per pedagog ute än vad det är inne. Det finns som tidigare nämnts oftast inte någon planerad aktivitet när barn går ut på förmiddagen, men pedagogerna försöker ändå att vara närvarande, stimulera och utmana barnen i deras lek.

... då är det en pedagog som går ut och då är det ju så att det inte är planerat någon aktivitet eller någon grej på gården, men du är ju med och leker med barnen i deras lek så att dom får sin fantasi. Liksom så att man spä på den då. – Tanja

Tanja menar att när man som pedagog är ute med barn och det inte är något inplanerat förutom tid för barns fria lek så kan man som pedagog ändå vara med i leken och hjälpa barn att utveckla sin fantasi.

Vid en observation såg vi att barn använde sig av krattor på förmiddagen i sin fria lek och på eftermiddagen såg vi att krattorna var en del av förskolepersonalens planerade aktivitet. Även om det inte är några planerade aktiviteter för barnen på förmiddagen menar Annika att det inte finns något hinder för att de använder sig av det material som introducerats under de planerade aktiviteterna på eftermiddagarna, men att det då oftast sker på barnens initiativ. På eftermiddagarna bedrivs mestadels av de planerade aktiviteterna ute av NTA-gruppen, naturvetenskap och teknik för alla. Pedagogerna menar att det är viktigt att det också bedrivs planerade aktiviteter ute så att barn som väljer att gå ut på eftermiddagarna även får ta del av vuxenledda aktiviteter i utomhusmiljö.

4.2.5 Planerade utomhusaktiviteter styrs delvis av årstid och av läroplan

NTA-gruppen använder sig av ett årshjul som är uppbyggd i olika teman efter vad som står i läroplanen rörande naturvetenskap och teknik. Tidigare tema har varit rörelse och då har pedagogerna erbjudit till exempel längdhopp, höjdhopp och spjutkastning. De anpassar aktiviteterna till vilken årstid och vilket väder det är. Under hösten när denna undersökning genomfördes arbetade barnen och pedagogerna med att kratta löv till komposten. När det blir riktigt kallt på vintern kan de till exempel färga is i mjölkkartonger.

Vädret styr ju vad vi kommer in på för fysikaliska fenomen eller vad det är för material vi måste ha ute. Sen hänger ju alltihopa med läroplanen men är man ute så får man ju anpassa sig lite. – Annika

Är det höst och det regnar mycket ja men då kan man lägga fokus på det här med vattenpölar och sand och vatten. Vintertid när det är snö ute och vi bygger i snön och åker kana och så. – Anna

De tar på så sett tillvara på den variation som finns på utegården och använder det naturen erbjuder som en resurs i deras pedagogiska arbete utifrån läroplanen.

4.2.6 Stora barngrupper utgör en sämre förutsättning för en bra pedagogisk verksamhet

Barn delas upp ute och inne för att förskolepersonal anser att deras utrymmen inne är för trånga för stora barngrupper. Pedagogerna diskuterar kring att en bra och pedagogisk verksamhet anses vara svårt att bedriva i för stora barngrupper. För att dela upp barnen i mindre grupper har förskolan som mål att varje barn ska vara ute minst en gång per dag.

Det är ju för att försöka få ungefär hälften ute hälften inne för att det inte ska bli för trångt i lokalerna inne .... för att det ska vara hållbart att genomföra dom här målgruppsaktiviteterna så då är det ju bra om man kan fördela dom på ute och inne. – Annika

Annika menar att förskolans utegård kan användas som en plats för planerad pedagogisk verksamhet, men på grund av dess stora ytor kan den även användas som

avlastning för att underlätta och för att det ska vara möjligt att bedriva planerade aktiviteter inne.

4.2.7 Utomhusmiljön främjar barns lek

På grund av de stora ytor som utegården erbjuder menar Anna att hon ofta kan se att det blir en annan lek, att leken pågår längre och att den sker i nya lekkonstellationer.

Det blir mindre konflikter, men det är också att barnen kan leka mer koncentrerat, hitta andra lekkonstellationer som de inte gör inne. – Anna

Genom att det sker mindre konflikter i barns lek ute blir det möjligt att leken kan fortgå längre. Anna och Susanne anser då att barnen hinner landa i leken. De menar även att barnen hittar andra intresseområden än vad de gör inne. De lyfter också fördelar med det lösa material som finns på utegården som till exempel sand, vatten och pinnar när det kommer till barns lek. Susanne säger följande angående fördelar med förskolan utegård.

... att använda fantasin, för inne har vi mest, ja men här ser du ju en bil, du har ju dockorna, du har ju liksom lego och så här, men ute kan ju en pinne bli vad som helst.
– Susanne

De menar att det finns mindre regler om hur barnen bör och får använda material som finns utomhus. På utegården är barnen friare att använda och flytta material som de vill. Inne finns det mer regler för var barnen får leka med lekmaterial och hur det bör användas. Pedagogerna menar att lekmaterial som finns inomhus oftast har en förutbestämd tanke kring hur det ska användas.

5. Diskussion

Det här avsnittet inleds med en metoddiskussion kring den metod som vi valt att använda oss av i föreliggande undersökning. För att närma oss hur förskolepersonal kan använda förskolans utegård som pedagogisk resurs följs metoddiskussionen av en diskussion kring föregående resultat i relation till den litteratur som presenterats i tidigare litteraturgenomgång. Därefter knyter vi ihop säcken och skriver fram vår slutsats från denna undersökning och avslutar med förslag till fortsatt forskning.

5.1 Metoddiskussion

En anledning till att vi valde fallstudie som metod var möjligheten att undersöka vårt intresseområde lite närmre med både observation och intervju som metod i en och samma verksamhet. I efterhand kan vi dock känna att tiden varit knapp för att se en mer fördjupad bild av hur förskolepersonal kan använda förskolans utegård som en pedagogisk resurs. Till exempel önskar vi att vi kunnat ge vårdnadshavare mer tid att svara på våra tillståndsblanketter, eller att vi haft längre tid på oss att utföra våra observationer. Vi upplever att observationerna vi gjort inte gett oss lika mycket att analysera som gruppintervjuerna har gjort. Dock har de kompletterat varandra bra och observationerna var till hjälp när vi utformade våra intervjufrågor.

Från början var det meningen att vi endast skulle genomföra en gruppintervju, men när vi satt oss ner och började analysera intervjun var vi eniga om att vi behövde fler perspektiv. Bryman (2011) menar att det kan vara bra att testa sina intervjufrågor i en pilotstudie innan de används. I en pilotstudie har man möjlighet att känna av hur deltagare reagerar på frågor, om frågornas följd är rimlig och om frågorna är välutformade för det syftet som undersökningen utgår ifrån. På grund av tidsbrist genomförde vi inte en pilotstudie, vilket vi i efterhand önskar att det skulle funnits tid till. Vi upplever att vi inte var tillräckligt varma i kläderna och inte visste hur vi skulle utveckla frågor som vi inte var tillfredsställda med vid vår första gruppintervju. Vi kompletterade istället med en till gruppintervju med nya deltagare för att förstärka och bredda vårt material till våra analyser.

5.2 Resultatdiskussion

Resultatet visar hur förskolepersonalens användande av förskolans utegård skiljer sig under dagen. På förmiddagar när barn är i sina basgrupper används oftast rummen inne för planerade aktiviteter och utegården för barns fria lek. Ett sätt att använda förskolans utegård är enligt Davies (1997) som avlastning för förskolepersonal då barn leker mer självständigt utomhus. Att använda förskolans utegård för att möjliggöra pedagogisk verksamhet inomhus kan tänkas vara en typ av avlastning. Tanja poängterar dock att även om de inte har någon planerad aktivitet ute på förmiddagen försöker pedagogerna ändå att delta i och stimulera barns lek. De pedagoger som deltog i våra gruppintervjuer anser att utegården främjar barns lek och Anna säger att barnen leker mer koncentrerat, i nya lekkonstellationer och att det blir mindre konflikter utomhus. Detta diskuteras även av Lysklett och Berger (2017) som menar att utevistelsen kan ge barnen större handlingsutrymme. Utevistelsens positiva effekter på lek lyfts också av Mårtensson (2004) som menar att barn visar bättre samspel i lek utomhus. Det är intressant att notera att likt Jancke och Wiklund Dahls (2010) diskussion kring utvecklat didaktiskt språkbruk hos förskolepersonal talar inte förskolepersonal i våra gruppintervjuer i termer om didaktiska val vid planering av verksamhet, men det går ändå att urskilja att förskolepersonalen har ett medvetet didaktiskt förhållningssätt. Förskolepersonal har till exempel diskuterat kring hur de använder förskolans utegård och anser att barn behöver fri lek utomhus samtidigt som de även anser att verksamheten i sig behöver utegården för att den ska fungera bra.

En annan fördel som utegården erbjuder är tillgång till naturligt material som till exempel pinnar eller stenar. Naturligt material lyfts som en resurs av Susanne eftersom barn har möjlighet att använda sin egen fantasi vid användning och det finns färre regler för hur materialet bör och ska användas. Grahn et al. (1997) menar att barn i naturmiljö har möjlighet att själva tolka och använda miljön utifrån sina egna behov. Det finns en poäng i detta argument med att material på utegården kan fungera som en resurs utöver det material som finns inomhus, men vi ställer oss frågande till hur barn egentligen använder naturligt material. Utifrån våra observationer kring vilka aktiviteter barn tar initiativ till på utegården kunde vi inte urskilja att barn endast använde sig av naturligt material som stenar eller pinnar en enda gång. Däremot framgick det att barn använder sig av konstruerat material i kombination med naturligt material. Spadar, hinkar och

krattor användes i kombination med sand, löv och kompost. I övrigt kunde vi se att material som till exempel spadar, hinkar, cyklar, gungor och klätterställningar användes flera gånger under en dag. Utifrån våra gruppintervjuer framgår det att förskolepersonal reflekterar över vad material kan ge barn för möjligheter, vilket påminner om den diskussion som Lindström och Pennlert (2016) för kring att verksamhetens utformning är viktig för barns lust att lära.

Förskolans utegård är enligt Cooper (2015) och Faskunger (2009) en viktig plats för att främja barns fysiska aktivitet. Vid ena gruppintervjun jämförde Annika förskolans utegård med en lekhall. Pedagogerna verkar samstämmiga om att eftersom de inte har en lekhall så är utegården en viktig resurs för barns rörelsebehov. Däremot menar Fjørtoft (2001) att barns motorik gynnas av miljöer som inte är konstruerade, vilket talar för att förskolans utegård är mer utvecklande för barn än en lekhall. Det finns också ett starkt samband mellan fysisk aktivitetsnivå och ett stort antal hälsoaspekter (Boverket, 2014; Dhar & Robinson, 2005; Grahn & Stigsdotter, 2003; Van Slijjis, McMinn, Griffin, Giles-Corti & Salmon, 2007; Wells & Evans, 2003). Att hälsan gynnas av utevistelse är inget som diskuteras i högre grad under våra gruppintervjuer, men under den ena gruppintervjun lyfter Tanja hälsoperspektivet genom att säga ”rör man sig så mår man bättre”. Med den tolkning som vi gör av hur förskolepersonal använder utegården för att barn ska få röra sig kan vi ändå dra en parallell till att utegården delvis används för att gynna barns hälsa.

Från de observationer som vi genomfört kunde vi urskilja att barn tar många initiativ till aktiviteter utomhus. Mårtensson (2004) menar att utifrån läroplanen för förskolan förväntas barns aktiviteter vid utevistelse ofta ske utifrån deras egna initiativ.

Förskolepersonal har därför som uppdrag att tillgodose barn med bra miljöer för att gynna utveckling och lärande. Under den ena gruppintervjun belyser Tanja betydelsen av utegårdens utformning för vad den kan locka till och hur den kan nyttjas av barn. Ett sådant uttalande menar vi visar på ett didaktiskt förhållningssätt till utegården genom att förskolepersonal har i åtanke vad utemiljön erbjuder för utvecklings- och lärandemiljö för barn. Grahn et al. (1997) diskuterar möjligheter med utomhusmiljön och menar att utemiljöns utformning är avgörande för hur innehållet i verksamheten kan te sig. Även Mårtensson et al. (2011) för resonemang kring att barns omgivning ska vara varierande för att den ska kunna vara en tillgång till barns olika behov. Den kartläggning och de

intervjuer som har bedrivits av förskolepersonalen för att förbättra utformningen av utegården visar att det finns en levande didaktisk tanke med utemiljön i verksamheten. Pedagogerna beskriver att de är nöjda med utegårdens utformning och vi kunde under våra observationer se att utemiljön uppfyller de fyra kriterier som beskrivs av Altin et al. (2015) med riklig yta, vegetation, mångsidig mark och skydd mot UV-strålning. De rikliga ytor som finns tillgängliga på förskolans utegård ses av pedagogerna som en resurs och används som tidigare nämnts för att tillfredsställa barns rörelsebehov.

Vi kunde inte urskilja något tydligt uttalat arbete inom området utomhuspedagogik av de pedagoger som deltog i gruppintervjuerna. NCU (2016) beskriver utomhuspedagogik som en metod där lärande kan ske genom konkreta upplevelser. Även Brügge och Szczepanski (2011) och Szczepanski (2007) menar att utomhuspedagogik kan främja inläring genom att göra det abstrakta tydligt, men detta är inget som diskuteras av pedagogerna under någon gruppintervju. Vi tolkar dock utifrån vårt resultat att utomhuspedagogik används som metod av förskolepersonal även om det kanske är mer eller mindre omedvetet. Utifrån pedagogernas berättelser av vad de arbetat med på förskolan och utifrån de observationer som genomförts ser vi att ett utomhuspedagogiskt förhållningssätt bedrivs framförallt på eftermiddagarna. Dahlgren och Szczepanski (2004) menar att rörelse och aktivitet i olika autentiska situationer och miljöer främjar barns inläring. Vi ser att barn deltar i autentiska aktiviteter när de till exempel krattar löv till komposten, vilket ger barnen en konkret upplevelse av situationen. Det framgår dock inte i resultatet om förskolepersonalen reflekterat kring dessa upplevelser tillsammans med barn, vilket som tidigare nämnts är en viktig del inom utomhuspedagogik att teori och praktik förenas till en helhet.

Ernst (2014) anser att barn regelbundet bör få möjlighet att vistas i naturliga miljöer för att på så sett utveckla en respekt för den gemensamma miljön. Ernst menar att positiva erfarenheter av natur även kan leda till en positiv attityd gentemot naturen. I resultatet ser vi att barn dagligen får möjlighet att interagera i en delvis naturlig miljö. Däremot diskuteras inte förskolans utegård som en resurs som kan leda till kunskaper och känslor för den gemensamma miljön av förskolepersonal. Sandell och Öhman (2013) poängterar att utevistelse i sig inte leder till en respekt och ett engagemang för naturen. Utan de anser att läraren didaktiskt bör planera aktiviteter i utemiljön utifrån barnens tidigare erfarenheter för att utveckla barns attityder och värderingar rörande naturen.

5.3 Slutsats

Syftet med denna undersökning har varit att studera hur förskolepersonal kan använda förskolans utegård som en pedagogisk resurs utifrån ett didaktiskt förhållningssätt. Utifrån undersökningsfrågan: Hur använder förskolepersonal förskolans utegård som pedagogisk resurs? visar undersökningen att förskolans utegård värderas som ett speciellt rum av förskolepersonal som är viktig för att verksamheten ska kunna fungera på ett bra sätt. Undersökningen visar även att förskolans utegård används som en pedagogisk resurs genom att förskolepersonal didaktiskt planerar för verksamhet både inomhus och utomhus. På förmiddagar används förskolans utegård som avlastning för att underlätta verksamhet inomhus med mindre barngrupper. När utegården används som avlastning har den även ett implicit syfte att fungera utvecklande för barns fantasi och lek samtidigt som den tillfredsställer barns rörelsebehov. Utifrån de gruppintervjuer som genomförts kan vi urskilja ett didaktiskt förhållningssätt hos förskolepersonal genom att de diskuterar kring hur och vad förskolans utegård med dess platser och material har att erbjuda barn i form av utveckling och lärande. Andra didaktiska val som vi urskilt att förskolepersonal gör när de använder förskolans utegård är att de väljer att inkludera förskolans utegård som utbildningsmiljö varje eftermiddag när de har planerade aktiviteter, vilket ger utegården ett mer explicit syfte. De observationer som genomförts visar att utegården som en pedagogisk resurs ger barn möjlighet att ta egna initiativ och anspråk över olika platser.

Denna undersökning är ett bidrag till forskning som berör utbildningsmiljöer, mer specifikt förskolors utegårdar. I inledningen av denna undersökning nämner vi att förskolans läroplan (Skolverket, 2016b) benämner utevistelse som någonting som barn ska ha tillgång till likaväl som innemiljö, men att utformning och användning av utegården är upp till varje enskild förskola att avgöra. Undersökningen visar hur förskolepersonal på en enskild förskola använder sin utegård som en pedagogisk resurs utifrån ett didaktiskt förhållningssätt, men undersökningen visar även att utegården är en viktig plats för all verksam förskolepersonal att överväga vid utformning och planering av olika aktiviteter.

5.4 Förslag till fortsatt forskning

Förskolans utegård som en pedagogisk resurs, eller som utbildningsplats är ett förhållandevis outforskat område. De flesta forskningsansatser som gjorts kring förskolans utegård belyser hur barn utvecklas i fri lek på utegården. Därför skulle det vara intressant att göra en jämförande undersökning kring hur barn deltar i aktiviteter som didaktiskt planerats på olika områden på förskolans utegård för att undersöka hur utbildningsmiljön påverkar barns deltagande och intresse i undervisningen. Vidare kan det vara intressant att undersöka hur förskolepersonals engagemang att utforska och upptäcka tillsammans med barn påverkas av att få arbeta i utomhusmiljöer istället för inomhusmiljöer.

Referenslista

- Altin, C., Lindholm, S., Weidmark, M., Lättman-Masch, R., & Boldemann, C. (2015). Upgrading preschool environment in a Swedish municipality: Evaluation of an implementation process. *Health Promotion Practice, 16*(4), 583-591.
doi:10.1177/1524839914566273
- Boverket. (2015). *Gör plats för barn och unga!: En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö*. Karlskrona: Boverket.
- Brügge, B., & Szczepanski, A. (2011). Pedagogik och Ledarskap. I B., Brügge, M., Glantz & K., Sandell, *Friluftslivets pedagogik* (s. 25-51). Stockholm: Liber.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Cooper, A. (2015). Nature and the Outdoor Learning Environment: The Forgotten Resource in Early Childhood Education. *International Journal of Early Childhood Environmental Education, 3*(1), 85-97. Från <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1108430.pdf>
- Dahlgren, L. O., & Szczepanski, A. (2004). Rum för lärande: Några reflexioner om utomhusdidaktikens särart. I I. Lundegård, P-O. Wickman och A. Wohlin (Red.). *Utomhusdidaktik* (s. 9-23). Lund: Studentlitteratur.
- Davies, M. (1997). The Teacher's Role in Outdoor Play: Preschool Teachers' Beliefs and Practices. *Journal Of Australian Research In Early Childhood Education, 1*, 10-20. Från <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED408059.pdf>
- Dhar, P., & Robinson, C. (2016). Physical activity and childhood obesity. *Applied Economics Letter, 23*(8), 584-587. doi:10.1080/13504851.2015.1090541
- Ernst, J. (2014). Early Childhood Educators' Use of Natural Outdoor Settings as Learning Environments: An Exploratory Study of Beliefs, Practices, and Barriers. *Environmental Education Research, 20*(6), 735-752.
doi:10.1080/13504622.2013.833596
- Faskunger, J. (2009). *Barns miljöer för fysisk aktivitet: Samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. (Statens folkhälsoinstitut, nr R 2008:33). Östersund: Statens Folkhälsoinstitut. Från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/b/barns-miljoer-for-fysisk-aktivitet-samhallsplanering-for-okad-fysisk-aktivitet-och-rorelsefrihet-hos-barn-och-unga/>

- Fjørtoft, I. (2001). The Natural Environment as a Playground for Children: The Impact of Outdoor Play Activities in Pre-Primary School Children. *Early Childhood Education Journal*, 29(2), 111-117.
- Grahn, P., Mårtensson, F., Lindblad, B., Nilsson, P., & Ekman, A. (1997). *UTE på DAGIS: Hur använder barn daghemsgården?: Utformningen av daghemsgården och dess betydelse för lek, motorik och koncentrationsförmåga*. Alnarp: MOVIUM.
- Grahn, P., & Stigsdotter, A. (2003). Landscape planning and stress. *Urban Forestry & Urban Greening* 2(1). 1-18. doi:10.1078/1618-8667-00019
- Jancke, H., & Wiklund Dahl, E. (Red.). (2010). *Didaktik i förskolan*. Stockholm: Fortbildning i Stockholm AB.
- Karlsson, M. (2014). Perspektiv på förskolan i examensarbeten. I A Löfdahl, M. Hjalmarsson och K. Franzén (Red.). *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. (s. 12-21). Stockholm: Liber.
- Lindström, G., & Pennlert, L. Å. (2016). *Undervisning i teori och praktik: En introduktion i didaktik*. Umeå: Fundo Förlag.
- Lysklett, O. B., & Berger, H. W. (2017). What Are the Characteristics of Nature Preschools in Norway, and How Do They Organize Their Daily Activities?. *Journal Of Adventure Education And Outdoor Learning*, 17(2), 95-107. doi:10.1080/14729679.2016.1218782
- Mårtensson, F. (2004). *Landskapet i leken: En studie av utomhuslek på förskolegården*. (Doktorsavhandling, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsplanering). Från <https://pub.epsilon.slu.se/803/1/Fredrika20050405.pdf>
- Mårtensson, F., Lisberg Jensen, E., Söderström, M., & Öhman, J. (2011). *Den nyttiga utevistelsen?: Forskningsperspektiv på naturkontaktens betydelse för barns hälsa och miljöengagemang* (Naturvårdsverket nr R 6407). Stockholm: Naturvårdsverket. Från <https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6407-5.pdf>
- NCU. (2016). Hämtad 12 oktober, 2017, från Linköpings Universitet institutionen för kultur och kommunikation, <https://liu.se/ikk/ncu?l=sv>
- Sandell, K., & Öhman, J. (2013). An Educational Tool for Outdoor Education and Environmental Concern. *Journal Of Adventure Education And Outdoor Learning*, 13(1), 36-55. doi:10.1080/14729679.2012.675146

- Skolverket. (2016a). Hämtad 11 november, 2017, från Statens Skolverk, <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik>
- Skolverket. (2016b). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. (2 rev. uppl.). Stockholm: Skolverket.
- Szczepanski, A. (2007). Uterummet: ett mäktigt klassrum med många lärmiljöer. I L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid & A. Szczepanski (Red.), *Utomhuspedagogik som kunskapskälla* (s. 9-38). Lund: Studentlitteratur.
- Van Sluijs, E., McMinn, A., Griffin, S., Giles-Corti., & Salmon. (2007). Effectiveness of interventions to promote physical activity in children and adolescents: systematic review of controlled trials. *British Medical Journal*, 335(7622), 703-707. doi:10.1136/bmj.39320.843947.BE
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningsed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wells, N., & Evans, G. (2003). Nearby nature: a buffer of life stress among rural children. *Sage Publications*, 35(3), 311-330. doi:10.1177/0013916503251445
- Yin, K. R. (2007). *Fallstudier: Design och genomförande*. Stockholm: Liber.

Bilagor

Bilaga 1: Tillståndsblankett

Till vårdnadshavare för X

Vi heter Camilla Andersson och Viktor Elfving och är två förskollärestudenter från Högskolan i Gävle. Under perioden 18-25 oktober planerar vi för en fallstudie kring hur förskollärare arbetar med förskolans utomhusmiljö på er förskola, X. Syftet med fallstudien är att undersöka hur förskolans utegård kan används som en pedagogisk resurs av förskolans personal i deras vardagliga arbete. För att närma oss detta kommer vi att genomföra intervjuer med förskollärare och barnskötare. Vi kommer även att delta i utevistelse med barn och pedagoger vid några tillfällen för att observera hur förskolans utegård används. Vid utevistelsen kommer vi använda oss av papper och penna som observationsmetod. Undersökningen kommer att avrapporteras som ett examensarbete. Förskolans namn, alla deltagande pedagoger och barn kommer att avidentifieras i det slutgiltiga arbetet. När examensarbetet har examinerats kommer det sparas i högskolebibliotekets databas DIVA.

Endast barn som fått tillstånd av vårdnadshavare kommer att vara deltagande i våra observationer.

Med vänlig hälsning

Camilla Andersson
e-mail: xxxxxxxx@student.hig.se
Tel: xxx-xxx xx xx

Viktor Elfving
e-mail: xxxxxxxx@student.hig.se
Tel: xxx-xxx xx xx

Kontaktperson Högskolan i Gävle:
Jan Grannäs, e-mail: jan.grannas@hig.se
Tel: xxx-xx xx xx

LÄMNAS TILL FÖRSKOLAN SENAST DEN: 17/10

- Ja**, jag ger tillstånd till att mitt barn deltar i observationer.
 Nej, jag ger inte tillstånd till att mitt barn deltar i observationer.

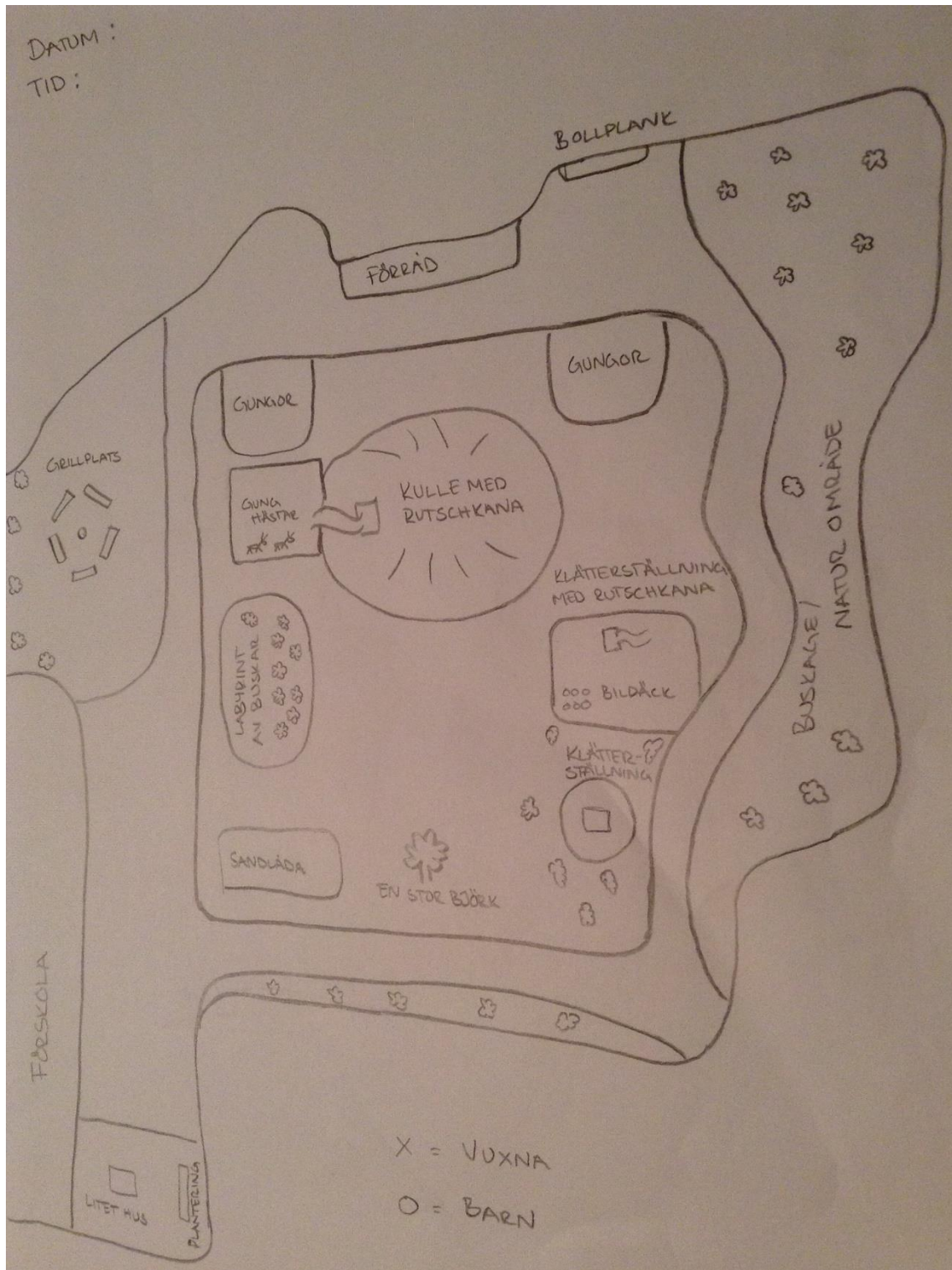
Barnets namn:.....

Vårdnadshavare:.....

Vårdnadshavare:.....

OBS! BÅDA VÅRDNADSHAVARNA BEHÖVER SKRIVA UNDER

Bilaga 2: Skiss över förskolans gård

Bilaga 3: Observationsschema

Datum:

Tid:

Vilka aktiviteter kan vi urskilja sker på utegården?	Vilka aktiviteter sker på utegården utifrån vuxnas initiativ?	Övriga reflektioner:

Bilaga 4: Intervjuguide

- Hur använder ni förskolans utegård i ert vardagliga arbete?
- Vilka fördelar ser ni med att använda förskolans utegård i er verksamhet?
- Vilka nackdelar och eventuella hinder ser ni med att använda förskolans utegård i er verksamhet?
- Finns det någonting som ni anser förskolans utegård kan bidra med som kan vara svårt i en annan miljö?
- Hur planerar ni för utevistelse på förskolans utegård? Till exempel material, miljö och aktiviteter. (Förmiddag respektive eftermiddag)
- Skiljer sig den pedagogiska användningen av förskolans utegård beroende på barngruppens storlek och personalantal?
- Hur använder ni förskolans utegård för att stödja ert arbete utifrån förskolans läroplan och andra styrdokument?